

Kırılan Bağların Yeniden Yazımı: Yetişkin Kardeş Küslüğünün Yansıtıcı Tematik Analizi

Zeynep GÜNDOĞDU¹, Kevser AYYILDIZ KARA¹, Özge ÇINAR BARUT¹,

Merve KAÇAR¹, Merve Şule DÖKMENOĞLU¹, Ezgi SUMBAS¹

Özet

Bu çalışma, yetişkinlik döneminde kardeşler arasında yaşanan küslük olgusunu Türkiye bağlamında fenomenolojik bir yaklaşımla incelemeyi amaçlamıştır. Kardeşlik bağları genellikle çocukluk ve ergenlik dönemleri üzerinden ele alınsa da yetişkinlikte ortaya çıkan duygusal kopuşlara ilişkin çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu araştırmada, kardeş küslüğünün bireysel ve ilişkisel boyutlarını anlamak amacıyla Van Manen'in (2017) hermeneutik fenomenolojik yaklaşımı temel alınmış ve 19 yetişkin katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Refleksif tematik analiz sonucunda beş ana tema belirlenmiştir: aile dinamikleri, iletişim biçimi, kırılma noktaları ve nedenleri, duygusal etkiler ve sonuçları ile bağların yeniden onarımı. Bulgular, kardeşlik küslüğünün çoğunlukla ebeveyn tutumları, evlilik, sorumluluk paylaşımı, maddi meseleler ve iletişim sorunları gibi çok katmanlı süreçlerden kaynaklandığını göstermiştir. Katılımcılar, küslüğün yalnızlık, hayal kırıklığı, aidiyet kaybı ve duygusal yalıtım gibi yoğun psikososyal etkileri olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte bazı bireyler, empati temelli iletişim, aile desteği ve zorlayıcı yaşam olaylarının bağların yeniden kurulmasına katkı sunduğunu belirtmiştir. Çalışma, yetişkin kardeş ilişkilerinin kültürel bağlamla nasıl şekillendiğine ışık tutarak bireysel danışmanlık ve aile terapisine yönelik önemli uygulamaya ipuçları sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kardeş küslüğü, yetişkin kardeş ilişkileri, aile dinamikleri, tematik analiz, nitel araştırma.

Rewriting Broken Bonds: A Reflexive Thematic Analysis of Adult Sibling Estrangement

Abstract

This study aimed to examine the phenomenon of sibling estrangement in adulthood within the Turkish context through a phenomenological approach. Although sibling bonds are often explored in relation to childhood and adolescence, research focusing on emotional disengagement occurring in adulthood remains highly limited. In this research, Van Manen's hermeneutic phenomenological framework was adopted to understand the individual and relational dimensions of sibling estrangement, and semi-structured interviews were conducted with 19 adult participants. Reflexive thematic analysis revealed five main themes: family dynamics, communication patterns, turning points and causes, emotional impacts and consequences, and the reconstruction of bonds. The findings indicated that sibling estrangement often stems from multilayered processes such as parental attitudes, marriage, responsibility sharing, financial issues, and communication problems. Participants reported experiencing intense psychosocial effects of estrangement, including loneliness, disappointment, loss of belonging, and emotional withdrawal. However, some individuals noted that empathy-based communication, family support, and challenging life events contributed to rebuilding sibling relationships. This study sheds light on how adult sibling relationships are shaped by cultural context and offers important practical implications for individual counseling and family therapy.

Keywords: Sibling estrangement, adult sibling relationships, family dynamics, thematic analysis, qualitative research.

¹ İnönü Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, (Sorumlu Yazar) E-Posta: zeynepgundogdu.2113@gmail.com

Extended Abstract

Sibling relationships are among the most enduring interpersonal bonds across the life course. Although these relationships may provide emotional security, shared memory, solidarity, and a sense of belonging, they may also involve rivalry, resentment, comparison, silence, and long-term relational distance. Much of the existing literature has examined sibling relationships during childhood, adolescence, or emerging adulthood, whereas the emotional ruptures that occur between siblings in adulthood have received relatively limited attention. This gap is particularly important in the Turkish context, where family connectedness, kinship responsibilities, gendered expectations, and intergenerational obligations continue to shape the meaning of siblinghood. In this study, the concept of “kardeş küslüğü” was approached as a culturally meaningful form of adult sibling estrangement that involves prolonged emotional distance, communication breakdown, resentment, or withdrawal between siblings. The aim of the study was to explore how adults make sense of estrangement from their siblings, what relational and family dynamics contribute to this rupture, how the experience affects individuals emotionally and socially, and under what conditions broken sibling bonds may be reconstructed. The study was designed as a qualitative inquiry grounded in Van Manen’s hermeneutic phenomenological approach. This design was preferred because the research focused not only on describing adult sibling estrangement, but also on interpreting the meanings participants attributed to their lived experiences. The study group was determined through maximum variation sampling, one of the purposive sampling strategies. Twenty-three adults were initially interviewed; however, four participants were excluded because the duration of estrangement from their sibling was shorter than two months. The final sample consisted of 19 adult participants aged between 21 and 53 years. Fifteen participants were women and four were men. Twelve participants had reconciled with the sibling with whom they had experienced estrangement, while seven participants reported that the estrangement was still ongoing. The participants differed in terms of age, marital status, number of siblings, gender of the estranged sibling, age gap, and duration of estrangement, which enabled the study to capture diverse experiences of adult sibling disconnection. Data were collected through face-to-face, semi-structured interviews conducted in quiet and private settings. The interview form included demographic questions and open-ended questions designed to encourage participants to narrate their sibling relationships, the first serious rupture or resentment, the perceived causes of estrangement, the emotional consequences of the process, and possible pathways to reconciliation. All interviews were audio-recorded with informed consent and transcribed verbatim. The data were analyzed using Braun and Clarke’s reflexive thematic analysis procedure. The researchers repeatedly read the transcripts, conducted line-by-line open coding, organized codes into meaningful clusters, and gradually developed themes through iterative interpretation. NVivo 11 was used to organize the qualitative data. To strengthen trustworthiness, the study employed reflexive journaling, researcher discussions, expert review, thick description, inter-coder reliability procedures, and member checking with selected participants. An academic expert in psychological counseling also reviewed the coding and theme development process. The analysis revealed five main themes: family dynamics, communication patterns, turning points and causes, emotional impacts and consequences, and the reconstruction of bonds. The first theme, family dynamics, showed that sibling estrangement was often rooted in long-standing family patterns rather than isolated interpersonal disagreements. Participants emphasized parental favoritism, unclear family roles, gendered expectations, unequal treatment of sons and daughters, and parents’ avoidance of mediation as factors that weakened sibling bonds. In some narratives, male siblings were positioned as authority figures or future family protectors, while female siblings were expected to carry emotional and caregiving responsibilities. Such patterns generated feelings of injustice, jealousy, invisibility, and resentment. The second theme, communication patterns, indicated that many sibling relationships gradually shifted from warm childhood intimacy to superficial, formal, or distant adulthood contact. Participants described how marriage, new social environments, individual responsibilities, geographical or emotional distance, and one-sided efforts reduced the quality of communication. In several cases, the sibling remained present only as a biological tie, while emotional closeness and mutual sharing disappeared. The third theme, turning points and causes, captured the specific moments or accumulated tensions that transformed distance into estrangement. These included marriage and the perceived influence of spouses, financial issues, inheritance conflicts, unequal distribution of responsibility for parents, lack of support during crises, indirect communication, misunderstandings, and harm caused to family members. The findings suggested that estrangement usually developed through multilayered processes in which unresolved disappointments accumulated over time. However, some participants also reported a single critical incident that produced a lasting emotional break. The fourth theme, emotional impacts and consequences, demonstrated that sibling estrangement was experienced as more than the loss of a single relationship. Participants reported loneliness, disappointment, sadness, loss of belonging, emotional withdrawal, and avoidance of family gatherings. Some described the estranged sibling as a stranger after years of silence. At the same time, not all narratives framed estrangement solely as loss. For a few participants, distance from a harmful, oppressive, or manipulative sibling was understood as a form of psychological boundary-setting and self-protection. The fifth theme, reconstruction of bonds, showed that reconciliation was possible but required mutual willingness, emotional openness, and constructive communication. Small gestures such as a phone call during a religious holiday, support during illness or loss, empathy-based dialogue, and nonjudgmental family mediation helped some participants rebuild sibling ties. Nevertheless, reconciliation remained difficult when only one side attempted to communicate or when family members avoided facilitating dialogue. Overall, the study suggests that adult sibling estrangement is a multidimensional relational phenomenon shaped by family systems, cultural norms, gender roles, life transitions, communication patterns, and emotional history. The findings highlight the need for counselors, family therapists, and social service professionals to consider sibling relationships as significant components of adult well-being and family functioning. Interventions focused on narrative repair, reframing, empathic communication, and structured family dialogue may support individuals who wish to understand or transform sibling estrangement. Future research may benefit from longitudinal designs, more gender-balanced samples, and measurement tools that assess both the rupture and reconstruction of adult sibling bonds.

GİRİŞ

Kardeşlik bağı, hayatın akışı içinde dostlukların solabildiği, aşkların bitebildiği bir dünyada, çoğu zaman zamanın yıpratamadığı en kalıcı ilişki olarak varlığını sürdürür. Erken çocuklukta kök salan bu bağ, yıllar içinde biçim değiştirerek bireyin yaşamı boyunca sosyal, duygusal ve kimlik gelişiminde belirleyici bir rol oynar (Cicirelli, 1995). Kardeş ilişkileri, yakınlık, dayanışma ve destek gibi olumlu bileşenlerin yanı sıra kıskançlık, rekabet ve çatışma gibi olumsuz dinamikleri de içeren çift yönlü bir yapıya sahiptir (Bevan & Stetzenbach, 2007; McHale ve ark., 2024). Bu ilişkilerin niteliği; yaş farkı, cinsiyet, ebeveyn tutumları ve toplumsal bağlam gibi çok boyutlu etkenlerle şekillenir (Aldrich ve ark., 2022; Büyükkeçeci & Çinel, 2023).

Ancak alanyazın, kardeşlik ilişkilerini büyük ölçüde çocukluk ve ergenlik dönemine odaklanarak ele almakta; yetişkinlikte ortaya çıkan ilişkisel dinamikler ise görece ihmal edilmektedir (Gilligan ve ark., 2020; Blake ve ark., 2022). Türkiye bağlamında ise yetişkin kardeşler arasındaki duygusal kopuşlara yönelik nitel bulgular oldukça sınırlıdır (Cinalioğlu & Gazioğlu, 2022). Örneğin, Cilalı, Erdur-Baker ve Bugay (2019) tarafından Türkçeye uyarlanan “Lifespan Sibling Relationship Scale” kardeş ilişkilerini boylamsal biçimde değerlendirmeye olanak tanısa da yetişkinlikteki kopuşları açıklamakta yetersiz kalmaktadır.

Uluslararası literatürde “sibling estrangement” (yetişkin kardeş yabancılaşması) kavramı, kardeşler arasında duygusal ve sosyal bağların uzun süreli olarak kesilmesi durumu için kullanılmaktadır (Blake ve ark., 2022; Hank & Steinbach, 2023). Bu çalışma, söz konusu kopuşu Türkiye bağlamına özgü olarak “kardeş küslüğü” kavramıyla ele almakta ve bu durumu belirgin ya da birikimli kırgınlıklarla şekillenen uzun süreli iletişimsizlik ve duygusal uzaklık hâli olarak tanımlamaktadır. Bu olgunun yalnızca kişilerarası düzeyde değil, aynı zamanda aile sistemi, psikolojik sağlık ve sosyal bütünlük açısından da etkileri bulunmaktadır.

Kardeş ilişkilerinde empati düzeyi, çatışma çözme becerisi ve iletişim kalitesi, ilişkinin sürekliliğini ve niteliğini belirleyen temel faktörlerdir (Jensen ve ark., 2018). Düşük empati ve yüksek eleştirelilik düzeyi, uzun vadeli dışlanma, kıyaslanma ve duygusal kopuş gibi olumsuz sonuçlara zemin hazırlamaktadır (Feinberg ve ark., 2012). Türkiye bağlamındaki çalışmalar, kardeş figürünün yalnızca biyolojik değil; aynı zamanda duygusal bir güven ve aidiyet kaynağı olarak algılandığını, bu bağın kopmasının ise yalnızlık, duygusal yalıtım ve aileden dışlanma hissi yarattığını göstermektedir (Cinalioğlu & Gazioğlu, 2022; Özbay & Aydoğan, 2019).

Bu araştırma, yetişkinlik döneminde kardeşler arasında yaşanan küslük deneyimlerinin bireylerce nasıl anlamlandırıldığını, bu deneyimlerin duygusal ve ilişkisel yansımalarını öznel anlatılar aracılığıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle ekonomik eşitsizlikler, ebeveyn tutumları, yaşam tarzı farklılıkları ve geçmişten gelen duygusal yüklerin kardeşlik bağlarında nasıl zayıflamalara yol açtığı tematik olarak analiz

edilmiştir.

Elde edilen bulguların, bireysel danışma, aile terapisi ve sosyal hizmet gibi psikososyal müdahale alanlarında kullanılabilecek uygulamalı modellerin geliştirilmesine katkı sunması beklenmektedir. Ayrıca bu çalışma, Türkiye bağlamındaki kültürel değerler ve aile yapıları ışığında, kardeşlik ilişkilerine dair kavramsal esnekliğe dikkat çekerek uluslararası literatüre bağlamsal olarak özgün bir katkı sağlamaktadır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma, yetişkinlik döneminde yaşanan kardeş küslüğü olgusunu katılımcıların öznel deneyimleri üzerinden derinlemesine anlamayı amaçlayan nitel bir araştırmadır. Araştırma, bireylerin yaşam öyküleri bağlamında kardeşleriyle yaşadıkları kopuşları, bu kopuşların ardındaki anlam örüntülerini ve duygusal etkilerini ortaya koymak üzere yorumlayıcı (hermeneutik) fenomenolojik desen çerçevesinde yapılandırılmıştır (Van Manen, 2017). Bu yaklaşım, deneyimin yalnızca tanımlanmasına değil; aynı zamanda o deneyime yüklenen anlamın çözümlenmesine ve yorumlanmasına odaklanmaktadır. Araştırmada kullanılan yöntem, kardeş küslüğünün açık (ifade edilen) ve örtük (dolaylı, duygusal geri çekilme, sessizlik vb.) boyutlarını analiz edebilmek amacıyla tematik analiz ile desteklenmiştir. Braun ve Clarke'ın (2019) önerdiği refleksif tematik analiz süreci, bireysel anlatılar üzerinden yapılandırılmış anlamlı örüntüleri tanımlamak ve bunları sosyal bağlam içinde yorumlamak amacıyla tercih edilmiştir. Araştırmacıların tamamı birden fazla kardeşe sahip olup, kardeş ilişkilerinde zaman içinde çeşitli çatışmalar deneyimlemişlerdir. Bu durum, çalışmaya olan motivasyonu ve konuya ilişkin duyarlılığı artırmakla birlikte, potansiyel öznellik etkilerine karşı refleksivite ilkesine dayalı bir araştırma etiği benimsenmiştir. Süreç boyunca araştırmacılar, kendi deneyimlerinin veri analizi üzerindeki etkisini sınırlandırmak amacıyla bireysel günlükler tutmuş ve ekip içi refleksif tartışmalar yoluyla öznelliklerini sürekli olarak gözden geçirmişlerdir.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları, amaçlı örnekleme stratejilerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla belirlenmiştir (Patton, 2014). Bu yaklaşım, çalışmanın odağını oluşturan kardeş küslüğü olgusunun farklı yaş, cinsiyet, medeni durum ve kardeş yapıları bağlamında çeşitlenen deneyimlerini kapsayıcı biçimde anlamayı hedeflemiştir. Nitel araştırmalarda bilgi açısından zengin ve anlamlı veri sağlayabilecek bireylerin seçilmesi önerildiğinden, örneklem seçiminde bilişsel farkındalığı yüksek ve küslük deneyimini detaylı olarak aktarabilecek bireyler tercih edilmiştir (Johnson & Christensen, 2014). Araştırma kapsamında toplam 23 bireyle görüşme gerçekleştirilmiş; ancak dört katılımcının kardeşiyle yaşadığı küslük süresi iki aydan kısa olduğu için bu bireyler dışlama kriteri kapsamında değerlendirilmiştir. Nihai örneklem 19 yetişkin katılımcıdan oluşmuştur. Katılımcıların yaşları 21 ile 53 arasında değişmekte olup,

yaş ortalaması 39'dur (SD = 9.49). Katılımcıların %78.9'u (n = 15) kadın, %21.1'i (n = 4) erkektir. Katılımcılardan 12'si küs olduğu kardeşiyle barışmışken, yedi katılımcının kardeşlik küslüğü hâlen devam etmektedir. Küslük yaşanan kardeşin cinsiyetine göre, 11 katılımcı karşı cinsten, sekiz katılımcı ise hemcins kardeşiyle iletişimi kesmiştir. Katılımcılara ait yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, küs kardeşin cinsiyeti, yaş farkı, medeni durum ve küslük süresi gibi demografik veriler ve kod isimleri aşağıdaki tabloda ayrıntılı şekilde sunulmuştur (Bkz. Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri ve Kardeşlik Küslüğüne İlişkin Bilgileri

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Küs olduğu Kardeş cinsiyeti	Yaş farkı	Kardeş sayısı	Medeni durum	Küslük süresi
BERAT	23	Erkek	Kadın	5 yaş	2	Bekar	6 ay
BEYZA	34	Kadın	Kadın	8 yaş	5	Evli	1 yıl*
BURAK	35	Erkek	Erkek	15 yaş	12	Evli	12 yıl*
CEMRE	37	Kadın	Erkek	2 yaş	6	Evli	2 yıl
DENİZ	27	Kadın	Erkek	10 yaş	3	Bekar	3 yıl
DÖNDÜ	41	Kadın	Kadın	10 yaş	8	Evli	4 yıl
FİDAN	48	Kadın	Kadın	4 yaş	4	Evli	5 ay
FİLİZ	34	Kadın	Erkek	12 yaş	5	Evli	3 yıl *
GÜLSÜM	51	Kadın	Erkek	6 yaş	4	Evli	5 yıl*
HİLAL	47	Kadın	Erkek	9 yaş	9	Evli	9 ay
KÜBRA	40	Kadın	Erkek	6 yaş	10	Bekar	5yıl*
METİN	48	Erkek	Erkek	1 yaş	5	Evli	1 yıl
NAZLI	46	Kadın	Erkek	6 yaş	6	Evli	5 yıl
OZAN	21	Erkek	Erkek	3 yaş	2	Bekar	2 ay
ÖZDEN	45	Kadın	Erkek	6 yaş	6	Evli	7 yıl*
RUKİYE	47	Kadın	Kadın	9 yaş	6	Evli	3 ay
SEDA	53	Kadın	Kadın	8 yaş	5	Bekar	10 ay
SELEN	34	Kadın	Erkek	6 yaş	3	Evli	9 yıl*
TUĞBA	30	Kadın	Erkek	2 yaş	2	Evli	3 ay

* = küslük hâlen devam etmektedir.

Etik Bildirim

Bu çalışma, İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır (Onay Numarası: 2025/15-2; Onay Tarihi: 20 Haziran 2025). Çalışma, 1964 Helsinki Bildirgesi ve sonraki güncellemelerinde belirtilen etik standartlara uygun olarak yürütülmüştür.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın yürütülmesinden önce üniversitenin Etik Kurulu'ndan etik onay alınmış, ardından tüm katılımcılardan yazılı ve bilgilendirilmiş onam formları aracılığıyla gönüllü katılım onayı temin edilmiştir. Katılımcıların seçiminde iki temel ölçüt gözetilmiştir: (1) kardeşiyle yetişkinlik döneminde yaşamış bir küslük deneyimine sahip olmak ve (2) yaş aralığı olarak 18 ila 55 yaş arasında yer almak. Küslük süresi iki aydan kısa olan bireyler dışlama ölçütü kapsamında değerlendirilmiştir. Veri toplama süreci, çalışmanın yazarları olan psikolojik danışma ve rehberlik yüksek lisans öğrencileri tarafından yürütülmüş; görüşmeler okul rehberlik servisleriyle iş birliği içinde, sessiz ve dikkat dağıtıcı uyarılardan

arındırılmış mekânlarda (örneğin boş sınıflar, rehberlik odaları) gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin tamamı bire bir, yüz yüze ve yarı yapılandırılmış formatta yürütülmüştür. Her görüşme ortalama 10–20 dakika sürmüştür; süre yerine içerik doyumunun temel alındığı niteliksel analiz yaklaşımı benimsenmiştir (Braun & Clarke, 2019). Veri toplamak amacıyla hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, alandaki uzman akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda geliştirilmiş ve iki temel bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde demografik bilgilere (yaş, cinsiyet, medeni durum, kardeş sayısı, kus kardeşin cinsiyeti ve yaş farkı) yer verilmiştir. İkinci bölümde ise katılımcıların kardeşlik küslüğü deneyimlerini detaylandırmaya yönelik açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Örnek sorular arasında “Yetişkinlik döneminde kardeşinizle kurduğunuz iletişimi nasıl değerlendirirsiniz?”, “Kardeşinizle aranızdaki ilk ciddi kırgınlık ne zaman ve nasıl ortaya çıktı?”, “Bu küslüğün sizin üzerinizdeki etkileri neler oldu?” gibi anlatımı teşvik eden ifadeler yer almıştır. Tüm görüşmeler ses kaydı alınarak belgelenmiş, sonrasında sözel veriler kelimesi kelimesine transkript edilmiştir. Katılımcıların gizliliğini korumak amacıyla kimlik bilgilerinin yer almadığı kod adları kullanılmıştır. Elde edilen veri seti, içerik yoğunluğu ve tematik doygunluk açısından incelendiğinde, nitel araştırma için yeterli derinlik ve çeşitlilik sunduğu gözlemlenmiştir.

Veri Analizi

Araştırmada elde edilen görüşme verileri, tematik analizin refleksif yaklaşımı doğrultusunda çözümlenmiştir. Braun ve Clarke’ın (2006; 2019) önerdiği altı aşamalı tematik analiz prosedürü temel alınmış; sürecin sistematik, şeffaf ve yorumlayıcı bir çerçevede yürütülmesi hedeflenmiştir. Analiz sürecinde NVivo 11 nitel veri analiz yazılımı kullanılarak verilerin organizasyonu, kodlanması ve temaların yapılandırılması kolaylaştırılmıştır (Bazeley & Jackson, 2013). İlk aşamada, araştırmacılar görüşme transkriptlerini defalarca okuyarak veriyle derinlemesine aşinalık kazanmış; bu süreçte herhangi bir kodlama yapılmamıştır. İkinci aşamada, tüm transkriptler yeniden okunmuş ve 19 katılımcı için satır satır açık kodlama yapılmıştır. Bu süreçte toplam 99 ön kod oluşturulmuştur. Üçüncü aşamada, içeriksel yakınlığı olan kodlar bir araya getirilmiş, kod kümeleri oluşturulmuş ve bu kümelere ilişkin teorik hatırlatmalar (memos) yazılmıştır (Charmaz, 2006). Kodlar arasındaki ilişkileri tanımlamak amacıyla kavramsal haritalar geliştirilmiş; bu yapı, verideki örüntülerin daha bütüncül biçimde görülmesine olanak sağlamıştır. Dördüncü aşamada, yinelenen ve örtüşen kodlar sadeleştirilerek 28 kod altında beş potansiyel tema yapılandırılmıştır. Beşinci aşamada, temaların tanımları, kapsamları ve sınırları yeniden gözden geçirilmiş; tüm veri setiyle tutarlılığı kontrol edilmiştir. Altıncı ve son aşamada, her bir temanın içsel bütünlüğü doğrulanmış ve temaları temsil eden anlamlı, bağlamsal alıntılar katılımcı ifadelerinden seçilerek bulgular bölümüne entegre edilmiştir. Tüm analiz süreci boyunca, çalışmanın yazarlarından biri olan ve psikolojik danışma alanında doçentlik unvanına sahip bir akademisyen sürece dış denetmen olarak dâhil olmuş; kodlama, tema oluşturma ve yorumlama aşamalarında sürekli geribildirim sunmuştur. Bu şekilde analiz süreci hem içerik açısından derinleştirilmiş hem de kuramsal tutarlılığı desteklenmiştir. Temalar son hâlini aldıktan sonra, bulgular hem araştırma sorularıyla hem de ilgili literatürle çapraz

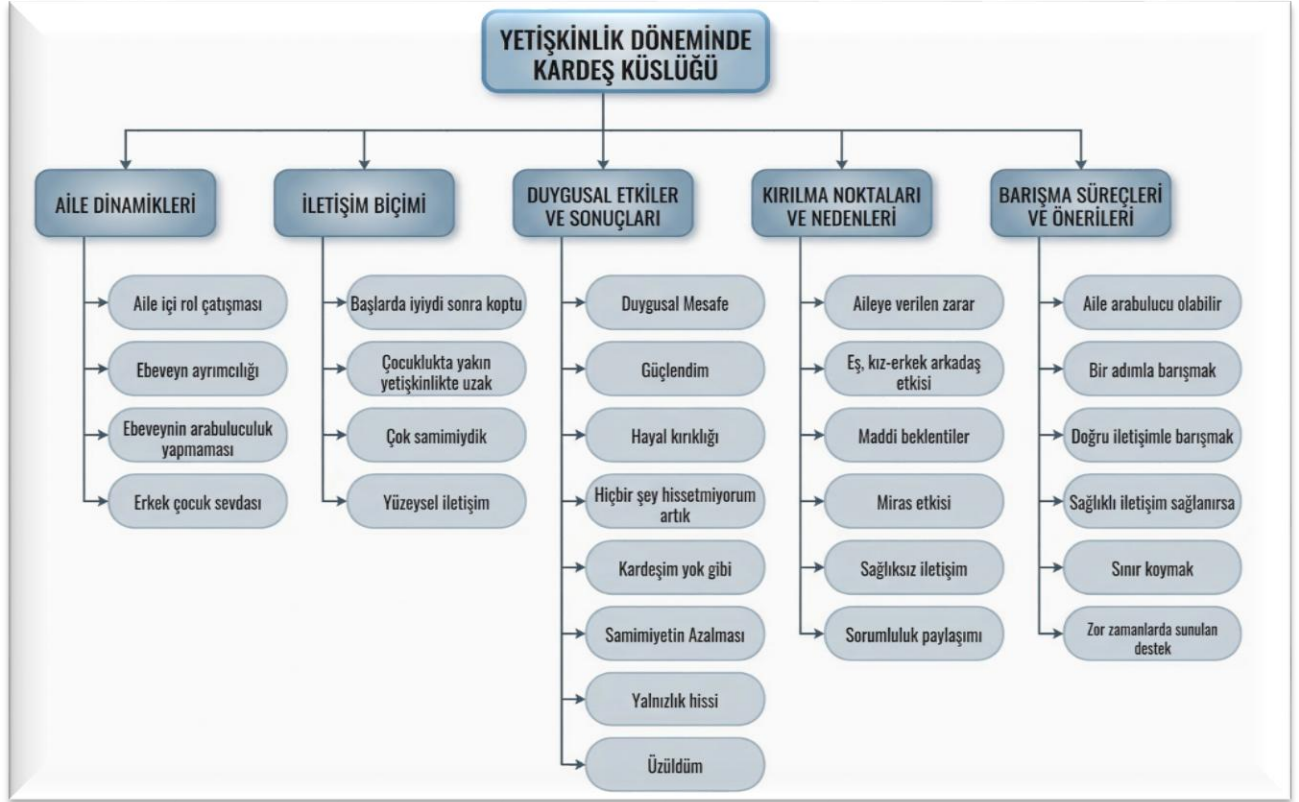
biçimde ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Geçerlik Stratejileri

Bu çalışmada nitel araştırmanın iç geçerlilik ve doğrulanabilirlik ölçütlerini karşılamak amacıyla çoklu stratejiler bütüncül biçimde uygulanmıştır. Araştırmanın inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik ilkeleri doğrultusunda güvenilirliği artırmak için refleksivite, uzman görüşü, kalın betimleme (thick description), kodlayıcılar arası güvenilirlik ve üye kontrolü gibi geçerlik tekniklerinden yararlanılmıştır (Lincoln & Guba, 1985; Creswell, 2013). Araştırmacıların konuya ilişkin öznelliklerini fark etmeleri ve bu özneliliğin analize müdahale etmesini sınırlandırmaları amacıyla refleksivite ilkesine dayalı olarak araştırma süreci boyunca bireysel yansıtıcı günlükler tutulmuş, ekip içi düzenli değerlendirme oturumları gerçekleştirilmiştir (Dodgson, 2019). Analiz sürecinde yer alan tüm araştırmacılar, veriye ön bilgi sahibi olmaksızın dâhil edilmiş; bu sayede önyargılı beklentilerin etkisi minimize edilmiştir. Kodlama süreci, araştırmacılar arasında çift kör ilkesiyle yürütülmüş; kod tanımları üzerinde mutabakat sağlandıktan sonra Cohen'in kappa katsayısı hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirlik katsayısı 0.76 olarak bulunmuş; bu değer yüksek düzeyde tutarlılık sağlandığını göstermektedir (Bakeman & Gottman, 1997). Ayrıca tüm temalar, psikolojik danışma alanında uzman bir dış değerlendirici tarafından yeniden gözden geçirilmiş ve temaların temsil gücü konusunda geribildirim alınmıştır. Üye kontrolü (member checking) stratejisi kapsamında örneklem içerisinde rastgele seçilen üç katılımcıyla yeniden iletişime geçilmiştir. Katılımcılara bulgulara ilişkin özetler sunulmuş ve kişisel deneyimlerinin doğru temsil edilip edilmediği sorulmuştur. Katılımcıların tamamı, temaların kendi deneyimleriyle uyumlu olduğunu belirtmiş; bu da analiz sonuçlarının temsil gücünü desteklemiştir. Ayrıca çalışmada veri, kuram ve araştırmacılar arasında yöntemsel üçleme (methodological triangulation) sağlanmıştır. Veriler, temalar ve yorumlar yalnızca anlatılar düzeyinde değil; aynı zamanda ilgili kuramsal literatürle çaprazlama yapılarak tartışılmıştır. Katılımcı anlatılarının bağlam içinde sunulması ve alıntılarının ham biçimde kullanılması, aktarılabilirliğin güçlendirilmesini sağlamıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, tematik analiz süreci sonucunda elde edilen bulgular ayrıntılı olarak sunulmuştur. Analiz sonucunda elde edilen verilerden yetişkinlik döneminde kardeş küslüğünü ve ilişki kopmalarını açıklayan beş ana tema ortaya çıkmıştır. Bu beş ana tema şunlardır: (a) aile dinamikleri, (b) iletişim biçimi, (c) kırılma noktaları ve nedenleri, (d) duygusal etkiler ve sonuçları, (e) barışma süreçleri ve önerileri. Analiz sonucunda elde edilen beş ana temaya bağlı alt temalar oluşturulmuştur. Elde edilen bu temalar yetişkinlik döneminde kardeşleriyle iletişimi kesilmiş bireylerin yaşantılarını ve bu yaşantılara ilişkin düşünsel ve duygusal süreçlerini kapsamlı bir şekilde yansıtmaktadır. Belirlenen ana ve alt temalar Şekil 1' de gösterilmiştir.

Şekil 1. Yetişkinlik Döneminde Kardeş Küslüğü Yaşamış Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Temaların Tematik Haritası

Tema 1: Aile Dinamikleri

Yetişkinlik döneminde kardeşler arasında yaşanan küslüklerin temelinde, aile içi dinamiklerin belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir. Aile içinde rollerin belirsiz olması, ebeveynlerin çocuklar arasında ayırım yapması, erkek çocuklara yönelik kayırcı tutumlar ve ebeveynlerin çatışmalarda arabuluculuk yapmaktan kaçınması, kardeş ilişkilerinde kırgınlıkların temel zeminini oluşturmuştur. Bu faktörler, kardeşler arasında gerilim, kıskançlık ve uzaklaşmaya yol açmış; ebeveyn tutumları ise küslük süreçlerini derinleştirmiştir. Katılımcı (K, 46), bu durumu şöyle ifade etmektedir:

Annemle babam eğer dahil olsaydı, abimin bu şekilde davranmasına izin vermeseydi, belki aramızda böyle bir kırgınlık olmazdı. Aileler bu işin zeminini hazırlıyor.

Ebeveynlerin aile içindeki rolleri netleştirmemesi, özellikle erkek kardeşlerin baskın bir rol üstlenmesine neden olmuştur. Katılımcılar, erkek kardeşlerin çoğu zaman otoriter ya da baba figürü gibi davrandığını ve bu durumun eşitlik temelli bir ilişkiyi engellediğini belirtmiştir. Katılımcı (K, 46), bu durumu şu sözlerle dile getirmektedir:

Erkek kardeşim, küçük yaşına rağmen bana ve anneme karşı babalık yapmaya çalışıyordu. Sanki benden büyükmüş gibi davranıyor, sözünü dinlememi bekliyor, annemin de onun dediklerinden çıkmamasını istiyordu.

Bu rol karmaşası, ebeveynlerin çocuklar arasında ayırım yapmasıyla daha da derinleşmiştir. Bazı çocuklara daha fazla ilgi, sevgi ya da maddi destek gösterilmesi; diğer kardeşlerde dışlanmışlık ve kıskançlık duyguları yaratmıştır. Katılımcı (K, 34), bu durumu şu şekilde aktarmaktadır:

Annem ablama karşı daha fazla zaaf gösteriyor, erkek kardeşime de özel bir ilgi duyuyor, ama bizi pek umursamıyor. Ablam bu durumu sürekli hissettiriyor, “Annem beni seviyor, sizi sevmiyor, sadece beni düşünüyor” diyerek evlat ayırımı yaptığını ima ediyor. Annem de bu ayırımı açıkça ifade ediyor, “Ablam başka, o beni kırmıyor, ama siz kırılıyorsunuz” diyor. Annemin bu tavrı aramızdaki küslükleri derinleştiriyor. Ablam, “Şu şunu dedi” diyerek laf taşıyor ve gerilimi artırıyor. Geçen erkek kardeşimin düğününde bu yüzden birbirimize girdik, eşim de buna şahit oldu. Birbirimizi incitici sözlerle kırıyoruz.

Ebeveynlerin erkek çocuklara yönelttiği “geleceğin teminatı” rolü, kız çocuklarının ihmal edilmesine yol açmıştır. Maddi ve duygusal kaynakların erkek çocuklara yönlendirilmesi, aile içinde güven sorunlarını artırdı ve kardeşlik bağlarında kırılmalar yaşanmasına neden olmuştur. Katılımcı (K, 51) şunları söylemektedir:

Rahmetli babam, abimi erkek evlat olduğu için fazla pohpohluyordu, “O bize bakar” diyordu. 32 yıl devlet dairesinde çalışıp biriktirdiği ikramiyesini abime yatırım yaptı, çünkü tek erkek evladın ileride aileye sahip çıkacağını düşünüyordu. Büyüklerimizde de bu hata vardı; erkek çocuğa daha düşkün oluyorlardı. Kızları ikinci plana atıyorlardı. Biz ses çıkarmadık, “Haklısınız, o tek evlat, ileride bakar” dedik.

Katılımcılar, bu eşitsizliğin derinleşmesinde ebeveynlerin arabuluculuktan kaçınan tutumlarının da etkili olduğunu belirtmiştir. Anlaşmazlıklara kayıtsız kalınması ya da yüzeysel tepkiler verilmesi, sorunların çözümsüz kalmasına ve ilişkilerin kopmasına neden olmuştur. Katılımcı (K, 45) bu süreci şöyle aktarmaktadır:

Ailem her defasında haklı olduğumu söylemektedir ama abime yeterince tepki göstermediler. Kesin bir dille konuşsalar, belki bu kadar ileri gitmezdi. Onların eksikliği buna zemin hazırladı.

Tüm bu bulgular, aile dinamiklerinin kardeşlik ilişkilerinin seyrini belirlemede kritik bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Ebeveynlerin sergilediği ayrımcı tutumlar, rol karmaşaları ve çatışmalara müdahale etmeme davranışları, kardeşler arasındaki duygusal bağları zayıflatmış ve zamanla derin kırgınlıklara neden olmuştur. Bu zemin üzerine inşa edilen ilişkiler, bir sonraki tema olan iletişim biçimlerinin nasıl şekillendiğini anlamada önemli bir arka plan sunmuştur.

Tema 2: İletişim Biçimi

Kardeşler arasında çocuklukta kurulan yakın ilişkilerin, zamanla değişen yaşam koşulları ve bireysel sorumluluklarla birlikte zayıfladığı görülmüştür. Katılımcılar, kardeşleriyle olan bağlarının çocuklukta daha

sıcak, paylaşımcı ve samimi olduğunu; ancak yetişkinlik döneminde bu ilişkinin biçimsel ve yüzeysel bir yapıya dönüştüğünü ifade etmektedir. Bu dönüşüm çoğunlukla evlilik, bireyselleşme, sosyal çevre değişimi ve aile içi sorumlulukların dengesiz paylaşımıyla ilişkilendirilmiştir. Katılımcılar, iletişimdeki bu gerilemenin, zamanla duygusal uzaklığa ve nihayetinde ilişkisel kopuşlara neden olduğunu vurgulamıştır. Katılımcı (K, 45), kardeşiyle olan ilişkisini zaman içindeki değişimiyle birlikte şöyle anlatmıştır:

Aslında çok iyiydi, her şeyini bilirdim. Her şeyini anlatırdı, her şeyinde vardım. Ama sonradan anladım ki işi çıkana kadar diyeyim bana olan kıymeti, değeri, benimle görüşmesi işi bitene kadarmış.

Çocuklukta kurulan kardeşlik ilişkilerinin, oyunlar, anılar ve gündelik paylaşımlarla beslenen güçlü bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Ancak yaşla birlikte bu bağlar zayıflamaya başlamıştır. Özellikle okul dönemlerinin ayrışması ve yeni arkadaş çevrelerinin devreye girmesiyle, kardeşler arası etkileşimlerin giderek azaldığı fark edilmektedir. Katılımcı (E, 21), bu süreci şöyle ifade etmektedir:

Abimle liseye geçene kadar sürekli birlikte takılıyorduk. 365 günün belki 300 günü dışarıdaydık. Ama liseye geçtikten sonra yeni arkadaş grubuyla gelen bir süreç yaşandı. Ondan sonra asla eskisi kadar yakın olmadık. İlişkimiz başka bir şekle evrildi.

Katılımcılar, bu değişimin yalnızca fiziksel mesafe ya da günlük yoğunluklardan kaynaklanmadığını; aynı zamanda ilişkideki sorumluluğun tek taraflı hissedilmesinin de belirleyici olduğunu ifade etmektedir. Kimi durumlarda kardeş figürü, geçmişteki yakınlığı taşımayan, yalnızca biyolojik bağla varlığını sürdüren bir karaktere dönüşmüştür. Katılımcı (K, 30) bu durumu şu sözlerle aktarmaktadır:

Aslında evet hayatımda var ama çok büyük bir etkisi yok. Aradığımda, konuştuğumda, dertleştiğim birisi değil. Sadece bir abim olarak hayatımda vardı. Küs kaldığımız dönemde de özleyeyim, konuşayım, arayayım bu tarz bir beklentim olmadı.

Bazı katılımcılar, kardeşlerinin yaşamlarına dair temel bilgilere dahi sahip olmadıklarını, dolayısıyla iletişim kurma motivasyonlarının zamanla azaldığını ifade etmektedir. Bu yüzeysellik, ilişkilerde duygusal bir kopukluk yaratmakla kalmadı; aynı zamanda karşılıklı bağlılık hissini de aşınmasına yol açmıştır. Katılımcı (E, 35) bu durumun etkilerini şöyle paylaşmıştır:

Ortaokuldan beri abimi toplasan 5 kez gördüm. Küçükken de çok anım yok, yaş farkı ve onun burada olmaması yüzünden. Annemin taziyesinde ve amcamın vefatında geldi ama görüşmedik, denk gelmek istemedim. Diğer abilerimle anılarım ve onların destekleri var, ama onunla bağ kuramadım.

Tüm bu anlatımlar, kardeşlik ilişkilerinin zamanla yalnızca sosyal bir etiket olarak sürdüğünü; ancak içerik açısından derinliğini yitirdiğini ortaya koymuştur. Bu iletişim biçimi, duygusal tatminsizlik, hayal

kırıklığı ve kopuş duygusunun zeminini hazırlamıştır. Katılımcıların aktardığı deneyimler, bir zamanlar güçlü olan kardeşlik bağlarının nasıl yavaş yavaş biçimselleştiğini ve nihayetinde ne tür kırılma anlarına yol açtığını anlamak için önemli bir temel sunmaktadır. Bir sonraki tema, bu kırılmaların hangi anlarda yaşandığını ve hangi nedenlere dayandığını daha yakından incelemeyi mümkün kılmıştır.

Tema 3: Kırılma Noktaları ve Nedenleri

Bu tema, kardeşler arası iletişimin biçimiyle değil, belirli olayların ilişkide kopuşa nasıl dönüştüğünü ele almaktadır. Kardeşlik ilişkilerinde zamanla biriken gerilimlerin belirli olaylarla birlikte yüzeye çıktığı ve bu olayların ilişkiyi kesintiye uğratan kırılma noktalarına dönüştüğü görülmüştür. Katılımcıların anlatımları, bu kopuşların çoğunlukla ani değil, uzun süredir süregelen iletişim sorunlarının, duygusal mesafenin ve karşılıklı beklenti farklılıklarının bir sonucu olarak geliştiğini ortaya koymaktadır. Evlilik, aile içi sorumlulukların paylaşımı, iletişim eksikliği, maddi meseleler ve üçüncü kişilerin etkisi, bu kopuşların başlıca nedenleri arasında yer almaktadır.

Katılımcıların büyük bir kısmı, kırgınlıkların temelinde sağlıklı iletişimin yer aldığını vurgulamıştır. Zamanla iletişimin zayıfladığı, sorunların açık biçimde konuşulmadığı ve yanlış anlaşılmaların biriktiği ifade edilmiştir. Katılımcı (E, 20), sağlıklı iletişimin etkisini şöyle dile getirmektedir:

Bence iletişim problemi, yani aramızda iletişim sıkıntısı vardı. Bir şey olduğunda oturup konuşamıyorduk, karşılıklı bir iletişim kuramıyorduk ve direkt abim hemen küsüyordu veya kızıyordu. O yüzden sorunları halledemiyorduk, küslüğün bundan kaynaklandığını düşünüyorum. Yani karşılıklı oturup konuşamadık hiçbir zaman bu konularda.

Bazı katılımcılar, yanlış anlaşılmaların ilişkide giderek derinleşen bir kırılmaya neden olduğunu belirtmiştir. Katılımcı (K, 41), yanlış anlaşılmaların etkisini “tamamıyla bana göre yanlış anlaşılma” ve “Hiçbir zaman karşı karşıya gelmedik, sürekli beni suçladığını duyuyordum” diyerek dolaylı iletişimin ilişkide güven kaybına yol açtığını aktarmaktadır. Ortada doğrudan bir çatışma yaşanmasa bile, söylentiler ve imalar üzerinden gelişen iletişim kopukluğu, kardeşlik bağlarını zayıflatmıştır.

Kopuşların önemli nedenlerinden biri olarak evlilik süreci öne çıkmaktadır. Katılımcılar, evlendikten sonra kardeşleriyle olan ilişkilerinde belirgin bir mesafe oluştuğunu ve bu değişimin zamanla duygusal kopuşa dönüştüğünü ifade etmektedir. Eşlerin etkisiyle kardeşlik bağlarının zayıfladığını belirten katılımcılar, bu sürecin ilişkilerde sınırlar oluşturduğunu dile getirmektedir. Katılımcı (K, 45), “İlk ciddi kırgınlık, erkek kardeşimin kız arkadaşıyla olan ilişkisini onayladığım ve destek çıktığım halde [kız arkadaşı tarafından] haksız duruma düşürülmemdi” sözleriyle ilişkideki ilk kırılma anını tanımlamaktadır. Katılımcı (E, 48) ise, “O evlendi, ben evlendim, yuva kurduk bizler. O zaman daha da uzaklaşmaya başladık ve aralara sınırlar girmeye başladı” diyerek karşılıklı uzaklaşmanın başladığı sürece işaret etmektedir. Katılımcı (E,

48), “Onun evliliğiyle birlikte ilişkimiz biraz azalmaya başlamıştı” sözleriyle, kardeşlik bağının evlilikle birlikte giderek zayıfladığını ifade etmektedir.

Bazı katılımcılar, kardeşlerinin eşlerinin doğrudan müdahalede bulunarak ilişkileri zayıflattığını ifade etmektedir. Kardeşlerinin eşleri tarafından engellendiklerini ya da yönlendirildiklerini düşünen katılımcılar, bu durumun iletişimi neredeyse imkânsız hâle getirdiğini belirtmiştir. Katılımcı (K, 51), “Sorunlar çözülmezdi, çünkü onun eşi müsaade etmezdi buna, yani bizimle konuşmasına müsaade etmezdi” sözleriyle bu etkiyi doğrudan dile getirmektedir. Katılımcı (K, 40) ise “Evlendikten sonra bambaşka bir insan oldu. Yani tamamen kadın onu değiştirdi” diyerek kardeşindeki değişimi eşe bağlamıştır. Katılımcı (E, 35) süreci şu şekilde aktarmaktadır:

%99 abimin eşine bağlıyorum. Farklı bir kültürden, bizim değerlerimizi paylaşmıyor. Abimi bizden soyutladı. Onun tavırlarını gördük, abimin bize el uzatmamasını gördük. Diğer abilerimin eşleri bize destek olurken, o hep uzak durdu. Abim maddi olarak iyi durumdayken bile yardım etmedi. Bu, eşinin kişilik özelliklerinden kaynaklanıyor.

Katılımcıların bir kısmı, kardeşler arasında yaşanan kırgınlıkların sorumluluk paylaşımındaki adaletsizlikten kaynaklandığını belirtmektedir. Özellikle yaşanan ebeveynlere bakım verme sürecinde kardeşler arasında çatışma yaşandığı ve bu durumun küslüğe yol açtığı görülmüştür. Katılımcı (K, 51) süreci şöyle aktarmaktadır: “Kırılma noktası annemin felç geçirdiği andı. Annem, ‘Benim tek oğlumdur, o bakacak bize’ dedi. Abim ise ‘Ben bu sorumluluğu alıp tek başıma bakamam, anneye babaya kızlar bakar’ dedi” diyerek süreci aktarmaktadır. Katılımcı (E, 35) süreci şu şekilde aktarmaktadır:

Abimden ne maddi ne manevi bir ağabeylik gördük. En kötü günlerde yanımızda olmadı. Bu yüzden ben ona karşı bir sert duvar ördüm. Şahsıma karşı bir mesele olmadı, ama ailemi yarı yolda bıraktığı için, bize ağabeylik yapmadığı için ona tavırlıyım. Zor günlerimizde yanımızda olmayan birinin şimdi çıkıp ‘Ağabey, kardeş’ demesi bana yapmacık, duygusuz geliyor. Kan bağı bile olsa, bu bağ koptu. Evimiz kerpiçti, 2 odalıydı. 12 kardeşiz, bir de yengeler, yeğenler gelirdi. Bayramda, düğünde, taziyede 10-15 kişi bir odada kalırdık. Kışın dam akardı, evi su basardı. Annemin hastalıkları, rahmetli olmadan önceki süreç çok sıkıntılıydı, abim bu süreçlerin hiçbirinde yanımızda olmadı.

Bazı katılımcılar ise maddi sorunların ve miras meselelerinin kardeşlik ilişkilerini zedelediğini belirtmiştir. Özellikle ebeveyn kaybının ardından yaşanan miras anlaşmazlıklarının ilişkilerde kalıcı kırılmalara neden olduğu görülmektedir. Katılımcı (K, 30), “Babamı kaybettik, kaybettikten sonra miras mevzuları da bizim gerilmemize sebep oldu.” derken katılımcı (K, 53), ise “9 yıl babama baktım. Babam da hayattayken ev senin diyordu... Ama babam vefat edince ‘hepimizin olsun’ dediler. Ben de böyle bir dünya yok dedim” sözleriyle süreci özetlemiştir. Bazı katılımcılar, kardeşlik ilişkisinin zamanla maddi bir denge

ilişkinde dönüştüğünü düşündürmektedir. Katılımcı (K, 30) bu durumu: “Ebeveynler hayattaysa bu sorumluluğu abilere ablalara vermemeleri gerekiyor. İki taraf da çok ciddi beklenti içine giriyor. Bu da o duygusal bağı koparıyor, artık bir maddi alışverişe dönüyor kardeşlik bağı. O duygusal bağ, aynı kandan olma, aynı anne karnında yaşamış olmaktan daha çok maddiyata dönüyor.” sözleriyle ifade etmiştir.

Bazı durumlarda ise kardeşlerin, aile üyelerine zarar veren davranışları kırgınlıkların temel nedeni olmaktadır. Katılımcı (K, 34), aileye verilen zararı şu sözlerle ifade etmektedir:

Ablam bir gece eski eşiyile kaçıp gitti. Bu, babam için büyük bir travmaydı. O gün babam yatağa yattı, çok kötüleşti. İki ay sonra kansere yakalandığını öğrendik. O süreçte ablama çok kırıldım, çünkü babamı ve annemi o hale düşürdü.

Sonuç olarak, kardeşlik bağlarının zedelenmesine neden olan durumların yalnızca bireysel çatışmalardan değil; iletişim sorunları, sorumlulukların adaletsiz paylaşımı, evlilik ve eş etkisi, maddi beklentiler ve aile bireylerine verilen zarar gibi çok katmanlı sosyal ve duygusal etkenlerden kaynaklandığı görülmektedir. Bu kırılma noktaları, kardeşlik ilişkilerinin yalnızca zamanla değil, aynı zamanda ağır duygusal yüklerle nasıl kopma noktasına geldiğini ortaya koymaktadır. Bir sonraki tema, bu kopuşların kişilerde ne tür duygusal etkiler yarattığını daha derinlikli biçimde ele alınmıştır.

Tema 4: Duygusal Etkiler ve Sonuçları

Kardeşlik ilişkilerinde yaşanan kopuşların, bireylerin iç dünyasında önemli duygusal izler bıraktığı görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, kardeşlerinden bekledikleri destek, anlayış ve bağlılığı görememekten ötürü hayal kırıklığı, üzüntü, yalnızlık ve zamanla duygusal donukluk yaşadıklarını ifade etmektedir. Bu kırgınlıkların sadece bir ilişkisel uzaklaşmadan ibaret olmadığı; aynı zamanda bireyin aile içindeki aidiyet duygusunu, güven algısını ve benlik değerini etkileyen derin bir sarsıntı yarattığı anlaşılmaktadır.

Bazı katılımcılar, sağlık sorunları gibi hassas dönemlerde kardeşlerinden hiçbir destek görmemelerinin, ilişkilerinde onarılamaz bir kırılma oluşturduğunu dile getirmektedir. Katılımcı (K, 48), sağlık sorunlarında destek görememenin yarattığı kırılmayı şöyle aktarmaktadır:

Ben çok sık sağlık sorunları yaşayan bir bireyim ve bir ameliyat geçirmem gerekti. Bu ciddi bir ameliyattı. Akciğer ameliyatı oldum ve abim hiç geçmiş olsun demek için aramadı. Bundan sonra benim için de artık çok bir şey çabalama ümidi de kalmadı açıkçası. Tam bir kırılmayı o zaman içimde yaşamış olabilirim.

Bazı katılımcılar ise kayıp ve yas dönemlerinde kardeş figüründen destek görememeyi büyük bir yalnızlık olarak tanımlamıştır. Bu durum, özellikle ailede kalan son birey hissinin ağırlaştığı anlarda daha

belirgin hâle gelmiştir. Katılımcı (K, 51) ise yas dönemindeki yalnızlığı şöyle dile getirmiştir:

Çok üzüldük tabii, çünkü biz hem annemizi ve babamızı kaybettik; artık yoktular. Geriye sadece iki kardeş kaldık. Aslında başımızda bize “baba” gibi sahip çıkabilecek bir büyüğümüz olabilirdi. Ancak o, böyle bir rol üstlenmeyi tercih etmedi. Bunu da hep dile getirmektedir; “Bana karışmayın, çocuklarıma bir şey söylemeyin, siz ne yapıyorsanız yapın” dedi. Bu sözlerden sonra artık ondan herhangi bir destek bekleyemez hale geldik.

Katılımcıların anlatımları, kardeş figürünün yalnızca bir akraba değil, aynı zamanda kriz anlarında dayanılacak bir kişi olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu beklentinin karşılık bulmaması, hayal kırıklığının yanı sıra yoğun bir üzüntüye neden olmuştur. Katılımcı (K, 47), emeklerinin yok sayılmasından duyduğu üzüntüyü şu sözlerle aktarmaktadır:

Beni en çok üzen durum şöyle; bu kardeşime gerçekten çok emek verdim. Düğününü kendi evimde yaptım. Elimden gelen her şeyi yaptım. Ona olan sevgimden dolayı her zaman yanında oldum, koşturdum, destek oldum. Abla olarak evimi açtım, düğününü organize ettim, her aşamasında yanındaydım. Tüm bu emeklerimin karşılığında, sadece tek bir kelimeyle geçiştirilmek beni derinden üzdü.

Çocuklukta güçlü bağlar kurdukları kardeşlerinden uzaklaşan katılımcılar, bu mesafeyi yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda duygusal bir boşluk olarak tanımlamıştır. Özellikle geçmişte derin bir samimiyet yaşandığında, bu değişim daha çarpıcı bir yalnızlık duygusuna neden olmuştur. Katılımcı (E, 21) ise çocuklukta samimiyetin kaybını şöyle ifade etmektedir:

Garip bir durum aslında; çünkü eskiden bu kadar samimi olduğum kişi oydu. Çocukken tek arkadaşım oydu ve günün neredeyse 24 saatini birlikte geçirirdik. Bu kadar yakın olduğum biriyle şimdi bir ay boyunca hiç görüşmemek gerçekten tuhaf geliyor.

Bazı katılımcılar, kardeşle yaşanan küslüğün yalnızca o ilişkiyi değil, tüm aile sistemine katılımı etkilediğini belirtmiştir. Özellikle ortak mekânlarda karşılaşma ihtimali, aile ziyaretlerinden kaçınmaya ve aileden kopmaya neden olmuştur. Katılımcı (K, 34) küslüğün aile sistemine etkisini şöyle özetlemiştir:

Bu küslük beni çok kötü etkiledi. Aile bağlarımın zayıf olduğunu hissettim. Abim benimle küs olduğu için aynı ortama girmekten kaçınıyordu. Memlekete gittiğimde, karşılaşmamak için eve gelmiyordu. Bu durum beni daha da üzdüğü için, ben de memlekete gitmek istemiyordum. Kendimi çok yalnız hissetmeye başladım.

Yalnızlık duygusu zamanla bazı katılımcılarda duygusal donukluk olarak tanımlanan bir ruh hâline dönüşmüştür. Kardeşiyle uzun süredir görüşmeyen katılımcı (K, 40) bu durumu şöyle aktarmaktadır:

O artık benim için bir yabancı. Benimle dönüp konuşsa bile istemem, çünkü onunla paylaşabileceğim hiçbir şey kalmadı. Onun hayatına dair hiçbir şey bilmiyorum; o da benimkine dair hiçbir şey bilmiyor. Üniversiteden mezun olmuş, ben gidememişim. Evlenmiş, ben orada olamamışım. Yani birbirimizin hayatında hiçbir yerde yokuz. Şu an benim için tamamen bir yabancı ve ona karşı hiçbir şey hissetmiyorum.

Katılımcı ifadeleri, duygusal bağın zamanla nasıl silikleştiğini, kopan ilişkilerin yalnızca geçmişe değil, geleceğe dair beklentilere de gölge düşürdüğünü ortaya koymaktadır. Kardeşlik ilişkisi, bireylerin duygusal dünyasında bir güven, yakınlık ve aidiyve arkanı olarak tanımlanırken; bu alanın kaybı, yalnızca bir kişiyi değil, bir bütünlük hissini de beraberinde yitirmeye neden olmuştur. Bu duygusal kopuş, bazı katılımcılarda hayal kırıklığına, bazılarında ise duygusal donuklukla sonuçlanan bir kapanmaya dönüşmüştür. Bir sonraki tema, bu kopuşlara rağmen ilişkilerin yeniden onarılıp onarılamayacağını ve bu sürece katkı sunan etkenleri ele alınmıştır.

Tema 5: Bağların Yeniden Onarımı

Kardeşler arasında yaşanan küslüklerin zamanla bir çözülme noktasına ulaşabildiği ve bazı durumlarda ilişkilerin yeniden onarılabilirdiği görülmüştür. Katılımcılar, küçük jestlerin, zor zamanlarda gösterilen desteğin ve yapıcı iletişimin kırgınlıkların yumuşamasında etkili olduğunu ifade etmektedir. Özellikle bayramlar, sağlık sorunları ve kayıplar gibi dönüm noktalarının, kardeşlik bağlarını yeniden kurmak için fırsat yarattığı anlaşılmıştır. Bu tür durumlar, kan bağına dayalı aidiyet duygusunu hatırlatarak ilişkilerin yeniden şekillenmesine katkı sunmuştur.

Bazı katılımcılar, ilk adımın çoğu zaman küçük ve sembolik bir hareketle atıldığını belirtmiştir. Bir telefon görüşmesi ya da bayram tebriği, taraflar arasındaki duygusal mesafeyi azaltarak yeniden iletişim kurma yolunu açmıştır. Katılımcı (E, 48), ilk adımın küçük bir jestle başladığını şöyle anlatmaktadır:

İlk barışma sürecimiz şöyle oldu, araya bayram girmişti, Ramazan Bayramı mıydı, Kurban Bayramı mıydı, tam hatırlamıyorum. O (abi) benim büyüğümdü, abim olur. Bayramı bahane ederek aradım, bayramlaştık, telefonla konuştuk. Sonra tekrar buluştuk, bir araya geldik. O, kırgınlık hiç olmamış gibi davrandı, ben de öyle davrandım. Birbirimizi özlediğimizden mi bilmiyorum, kırgınlıkları unuttuk. Kardeş gibisi olmuyor, kardeş başka.

Bazı katılımcılar ise, kardeşlerin zor zamanlarında gösterdikleri desteğin ilişkilerin yeniden kurulmasında dönüştürücü bir rol oynadığını vurgulamıştır. Özellikle hastalık ya da çocukla ilgili kriz dönemlerinde hissedilen yardımlaşma, geçmişte yaşanan kırgınlıkların anlamını yitirmesine neden olmuştur. Katılımcı (K, 48), bu süreci şu şekilde ifade etmektedir:

Küs olduğumuz süreç, sanki bir uzvumu kaybetmişim gibi hissettirdi. Ne kadar tartışsak da ailemle, annemle, babamla, kardeşlerimle ilgili meseleleri konuşmak için birbirimize ihtiyacımız vardı. Çocuğumun ciddi bir operasyonu sırasında, onu kaybetme korkusuyla yüzleştim. Bu, ikimizin de hayatının en zor dönemi idi. Ablam o süreçte hep yanımdaydı, hemen hemen her hafta sonu hastaneye geldi, çocuğumla ve benimle yakından ilgilendi.

Barışma sürecinde yalnızca fiziksel yakınlık değil, duygusal bağların yeniden inşası da önemli bir yer tutmaktadır. Katılımcılar, empati temelli bir iletişimin, geçmişte yaşananları anlamaya ve karşılıklı kabul geliştirmeye yardımcı olduğunu belirtmiştir. Açık, sakin ve suçlamadan uzak bir iletişim tarzının, ilişkilerde güvenin yeniden inşasına katkı sunduğu görülmektedir. Katılımcı (K, 41), bu sürece ilişkin görüşünü şöyle paylaşmıştır:

Tartışma yaşadığın zaman araya başkalarını katmayacaksın. Oturup konuşacaksın, bir çözüm yolu bulacaksın. Hatam varsa, “Bana karşı bu hareketlerin var, düzeltmeni istiyorum” desin. Ben de ona davranışlarımı anlatayım. “Aramızda böyle bir sorun var, düzeltelim. Biz kardeşiz, bunlar büyütülecek şeyler değil” diyebilmeliyiz. Konuşarak düzeltmek çok önemli.

Bazı katılımcılar, bu sürecin yalnızca kardeşlerin bireysel çabasıyla değil; aile üyelerinin yapıcı arabuluculuğuyla da kolaylaştığını dile getirmektedir. Özellikle ebeveynlerin, tarafları bir araya getirci ve yargılayıcı olmayan bir rol üstlenmeleri durumunda barışmanın daha olası hâle geldiği belirtilmiştir. Katılımcı (K, 47) bu konuda şunları söylemektedir:

Birkaç defa kardeşime “Gel konuşalım, sen benim kardeşimsin” dedim, ama her defasında reddetti. Ailem, “İkiniz de buraya gelin, yanımızda konuşun” diyerek bizi bir araya getirebilirdi. Böyle bir girişimleri olmadı. Ailem, çocuklarını bir araya getirmek için daha baskın bir rol oynayabilirdi.

Sonuç olarak, kardeşler arasındaki bağların yeniden onarılabildiği durumlarda, sürecin çoğunlukla küçük ama anlamlı bir adımla başladığı görülmüştür. Zor zamanlarda verilen destek, empati temelli iletişim ve aile üyelerinin yönlendirici tutumları, bu süreci desteklemektedir. Katılımcıların anlatımları, geçmişteki kırgınlıkların aşılmasının mümkün olduğunu; ancak bunun karşılıklı irade, duygusal açıklık ve bağ kurma çabası gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Böylece onarılan ilişkiler yalnızca geçmişe bir telafi sunmakla kalmamakta, aynı zamanda geleceğe dair yeniden bir umut hissi inşa etmektedir.

TARTIŞMA

Bu çalışma, yetişkinlik döneminde kardeşler arasında yaşanan küslük olgusunu, beş ana tema doğrultusunda bütüncül bir çerçevede değerlendirmiştir. Bulgular, kardeşlik bağlarının yalnızca zamanla değil; yaşam geçişleri, toplumsal roller ve duygusal yüklerin etkisiyle de zayıflayabildiğini göstermiştir.

Kardeşlik ilişkilerinin durağan değil, yaşam döngüsü boyunca yeniden biçimlenen ve bağlamsal faktörlerden etkilenen dinamik yapılar olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların büyük bölümü, kardeşlik bağlarının daha çocukluk döneminde, özellikle aile içi dengesizlikler nedeniyle çatışmalı bir zeminde şekillenmeye başladığını belirtmiştir. Bu bulgu, Cicirelli'nin (1995) kardeş ilişkilerinin erken yaşta şekillendiğine dair kuramsal çerçevesini desteklerken, annelik kayırmacılığının yetişkin kardeş ilişkilerini zedelediğini ortaya koyan Suitor ve ark. (2009) çalışmasıyla da örtüşmektedir. Türkiye bağlamında ise bu kayırmacılığın toplumsal cinsiyet normlarıyla birleşerek kurumsallaştığı ve kız çocuklarının bakım ve duygusal emek rollerini daha fazla üstlendiği görülmektedir (Özbay & Aydoğan, 2019).

Ancak çalışmada, bu genellemeye uymayan örneklere de rastlanmıştır. Örneğin bazı kadın katılımcılar, erkek kardeşlerinden daha fazla destek gördüklerini ya da ebeveynlerinin erkek çocuklara değil, belirli kız çocuklara öncelik tanıdığını ifade etmiştir. Bu durum, kardeş ilişkilerindeki dengesizliklerin yalnızca cinsiyete değil; bireysel kişilik yapıları, doğum sırası ve ebeveynle kurulan özel ilişkilere göre de farklılaştığını göstermektedir (Rohde ve ark., 2003).

Kardeşlik ilişkilerinin zamanla biçimselleşerek yüzeysel bir yapıya evrildiği; bu dönüşümün bireyselleşme, evlilik ve sosyal çevre farklılaşması gibi yaşam olaylarıyla hızlandığı gözlemlenmiştir. McHale ve ark.'ın (2024) gelişimsel evrim modelini destekleyen bu bulguya karşın, bazı katılımcıların yetişkinlikte kardeşleriyle çocukluk dönemine kıyasla daha güçlü ilişkiler kurduklarını ifade etmekte oldukları görülmüştür. Özellikle evlilik sonrası karşılıklı sorumluluklar, ortak ebeveyn bakımı ya da ortak travmalar (ör. kayıplar) bazı ilişkilerde yakınlaşma sağlamıştır. Bu farklılık, Gilligan ve ark. (2013) tarafından vurgulanan "ilişkisel yön değişkenliği" kavramıyla uyumludur.

Kopuşa neden olan kırılma noktaları çoğu örnekte uzun süredir biriken çatışmaların sonucu olarak gelişmiştir. Ancak az sayıda katılımcı, ani ve tekil bir olayın ilişkide travmatik bir kesinti yarattığını belirtmiştir. Örneğin, katılımcılardan biri, kardeşinin ani bir sözlü saldırısının ardından "hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını" düşündüğünü ifade etmiştir. Bu durum, literatürde nadir vurgulanan "tekil kırılmaların kalıcı etkisi" konusunun kültürel bağlamda daha fazla çalışılması gerektiğine işaret etmektedir.

Katılımcıların çoğu duygusal kopuşları yalnızlık, hayal kırıklığı ve duygusal donukluk olarak tarif etmiştir. Ancak bazı bireyler, bu kopuşu "içsel özgürleşme" ya da "psikolojik sınır koyma" olarak değerlendirmiştir. Özellikle geçmişte baskın, manipülatif ya da şiddet içerikli kardeş ilişkileri yaşamış bireyler için bu kopuş bir "kendilik koruma" mekanizması olarak anlaşılmıştır. Bu bulgu, kardeş yabancılaşmasının her zaman olumsuz psikolojik etkiler yaratmadığını ortaya koyan Donato & Dillow (2017) çalışmalarıyla uyumludur.

Barışma sürecine ilişkin olarak da önemli farklılaşmalar gözlemlenmiştir. Çoğu katılımcı kültürel geçiş dönemlerinin (ör. bayramlar) ilişkileri onarmada kolaylaştırıcı olduğunu belirtse de, bazıları bu dönemlerde artan karşılaşma ihtimalinin gerginliği artırdığını, uzak durma eğilimlerini pekiştirdiğini dile getirmiştir. Ayrıca, empati temelli iletişimi başlatma cesareti yalnızca taraflardan birinde olduğunda, sürecin tıkanıp görülmüştür.

Sonuç olarak, kardeş küslüğü yalnızca bireyler arası bir çatışma değil; aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri, aile sistemleri, kültürel normlar ve yaşam döngüsü olaylarıyla şekillenen çok katmanlı bir ilişkiel olgudur. Bu çalışmanın ayırt edici yönlerinden biri, hem ortak örüntüleri hem de bu örüntülerden sapmaları görünür kılmıştır. Bu sayede kardeşlik bağlarının evrensel dinamiklerine dair yeni bir tartışma zemini açılmakta; bireysel anlatılar üzerinden kültürel bağlamın işlevi daha açık biçimde anlaşılmaktadır.

Güçlü Yönler - Sınırlılıklar - Öneriler

Bu çalışmanın güçlü yönlerinden biri, fenomenolojik yöntemin sağladığı derinlik sayesinde katılımcıların kardeşlik küslüğüne dair öznel deneyimlerinin bağlam içinde ayrıntılı biçimde aktarılabilmiş olmasıdır. Farklı şehirlerden ve sosyal çevrelerden gelen katılımcılar, kültürel çeşitlilik açısından zengin bir veri sunarken, görüşmelerin ruh sağlığı alanında yetkin araştırmacılar tarafından yürütülmesi, verinin etik ve güvenilir biçimde toplanmasını sağlamıştır. Bununla birlikte, örneklemin büyük ölçüde kadın katılımcılardan oluşması, anlatıların duygusal yönünü öne çıkarmış ve erkek katılımcıların deneyimlerinin daha sınırlı yansımaya yol açmıştır. Ayrıca çalışmanın kesitsel yapısı, kardeşlik ilişkilerinin zaman içindeki dönüşümünü izlemeye olanak tanımamıştır.

Gelecek araştırmalarda, yaşam döngüsü yaklaşımıyla yapılandırılmış boylamsal tasarımların kullanılması, kardeşlik bağlarının hangi koşullarda koptuğu ve nasıl onarılabildiğine dair daha kapsamlı veriler sunabilir. Uygulama açısından bakıldığında, bireysel danışmalarda anlatı odaklı bağ onarım tekniklerinin; aile terapilerinde ise yeniden çerçeveleme ve çoklu bakış açısı kazandıran yapılandırılmış görüşmelerin etkili olabileceği görülmektedir. Psikodrama gibi yaratıcı yöntemlerin kullanıldığı grup çalışmaları da geçmiş kırılganlıkların dönüştürülmesi ve empatik iletişimin yeniden kurulması açısından umut vadetmektedir. Ayrıca, yetişkin kardeş ilişkilerinin duygusal, davranışsal ve bilişsel yönlerini kapsayan; bağın kopuşu ve yeniden inşasını değerlendirebilecek yeni ölçeklerin geliştirilmesi, hem araştırma hem uygulama açısından önemli bir ihtiyaçtır.

Finansman: Yazarlar, bu araştırma, yazarlık ve/veya makalenin yayımı için herhangi bir mali destek almamıştır.

Çıkar Çatışması: Bu makale için yazarların herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Onay: Bu çalışma, İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır (Onay Numarası: 2025/15-2; Onay Tarihi: 20 Haziran 2025). Çalışma, 1964 Helsinki Bildirgesi ve sonraki

güncellemelerinde belirtilen etik standartlara uygun olarak yürütülmüştür.

Katılım Onayı: Çalışmaya dahil edilen tüm bireysel katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Teřekkür: Bu çalışmanın katılımcılarına ve çalışmada kullandığımız ölçekleri geliştirenlere teşekkür ederiz.

Katkı Oranı Beyanı: Yazarların makale sürecindeki katkı oranları aşağıdaki gibidir:

- **Araştırma Tasarımı:** Z.G., K.A.K., Ö.Ç.B., M.K., M.ř.D., E.S.
- **Veri Toplama:** Z.G., K.A.K., Ö.Ç.B., M.K., M.ř.D.
- **Veri Analizi:** Z.G., K.A.K., Ö.Ç.B., M.K.
- **Makale Yazımı:** Z.G., K.A.K., Ö.Ç.B., M.K., M.ř.D.,
- **Son Okuma ve Onay:** Tüm yazarlar.

KAYNAKÇA

- Aldrich, L., Nomaguchi, K., & Fetto, M. N. (2022). Life course statuses and sibling relationship quality during emerging adulthood. *Journal of Family Issues*, 43(5), 1235–1262. <https://doi.org/10.1177/0192513X211022401>
- Bakeman, R., & Gottman, J. M. (1997). *Observing interaction: An introduction to sequential analysis* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Bazeley, P., & Jackson, K. (2013). *Qualitative data analysis with NVivo* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Bevan, J. L., & Stetzenbach, K. A. (2007). Jealousy expression and communication satisfaction in adult sibling relationships. *Communication Research Reports*, 24(1), 71–77. <https://doi.org/10.1080/08824090601128224>
- Blake, L., Bland, B., & Rouncefield-Swales, A. (2022). Estrangement between siblings in adulthood: A qualitative exploration. *Journal of Family Issues*, 44(12), 3267–3288. <https://doi.org/10.1177/0192513X211064876>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589–597. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806>
- Buist, K. L., Deković, M., & Prinzie, P. (2013). Sibling relationship quality and psychopathology of children and adolescents: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 33(1), 97–106. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2012.10.007>
- Büyükkeçeci, Z., & Çinel, B. (2023). Adult sibling relationships: The impact of cohabitation, marriage, separation, and childbearing. *Journal of Marriage and Family*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/jomf.12949>
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. SAGE Publications.
- Cicirelli, V. G. (1991). Sibling relationships in adulthood. *Marriage and Family Review*, 16(3–4), 291–310.
- Cicirelli, V. G. (1995). *Sibling relationships across the life span*. Springer.
- Cilalı, B., Erdur-Baker, Ö., & Bugay, A. (2019). The reliability and validity of the Lifespan Sibling Relationship Scale in a Turkish emerging adult sample. *Studia Psychologica*, 61(1), 17–30. <https://doi.org/10.21909/sp.2019.01.769>
- Cinalioğlu, E. A., & Gazioglu, E. İ. (2022). Psychological well-being in emerging adulthood: The role of loneliness, social support, and sibling relationships in Turkey. *Canadian Journal of Family and Youth*, 14(1), 102–123. <https://doi.org/10.29173/cjfy29753>
- Conger, K. J., & Little, W. M. (2010). Sibling relationships during the transition to adulthood. *Child Development Perspectives*, 4(2), 87–94. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2010.00123.x>
- Conger, R. D., & Little, W. (2020). Sibling relationships in older adulthood: Links with loneliness and well-being. *Journal of Family Psychology*, 34(5), 522–532. <https://doi.org/10.1037/fam0000668>
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). SAGE Publications.

- Dodgson, J. E. (2019). Reflexivity in qualitative research. *Journal of Human Lactation*, 35(2), 220–222. <https://doi.org/10.1177/0890334419830990>
- Donato, M. E., & Dillow, M. R. (2017). Conflict management in adult sibling relationships: Differences in interpersonal power, sibling influence, and conflict tactic use among sibling types. *Studies in Communication Sciences*, 17(1), 1–10. <https://doi.org/10.24434/j.scoms.2017.01.005>
- Feinberg, M. E., Solmeyer, A. R., & McHale, S. M. (2012). The third rail of family systems: Sibling relationships, mental and behavioral health, and preventive intervention in childhood and adolescence. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 15(1), 43–57. <https://doi.org/10.1007/s10567-011-0104-5>
- Gilligan, M., Stocker, C. M., & Conger, K. J. (2020). Sibling relationships in adulthood: Research findings and new frontiers. *Journal of Family Theory & Review*, 12(3), 305–320. <https://doi.org/10.1111/jftr.12385>
- Gilligan, M., Sutor, J. J., Kim, S., & Pillemer, K. (2013). Differential effects of perceptions of mothers' and fathers' favoritism on sibling tension in adulthood. *The Journals of Gerontology: Series B*, 68(4), 593–598. <https://doi.org/10.1093/geronb/gbt039>
- Hamwey, M. K., Rolan, E. P., Jensen, A. C., & Whiteman, S. D. (2019). "Absence makes the heart grow fonder": A qualitative examination of sibling relationships during emerging adulthood. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(8), 2487–2506. <https://doi.org/10.1177/0265407518789514>
- Jensen, A. C., Hamwey, M. K., Parkinson, C., Dayley, J. C., & Whiteman, S. D. (2023). The Emerging Adults' Relationships with Siblings Scale: Development and validation. *Journal of Family Issues*, 44(1), 3–26. <https://doi.org/10.1177/21676968221127076>
- Jensen, A. C., Whiteman, S. D., & Fingerman, K. L. (2018). "Can't live with or without them:" Transitions and young adults' perceptions of sibling relationships. *Journal of Family Psychology*, 32(3), 385–395. <https://doi.org/10.1037/fam0000361>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. SAGE Publications.
- Lindell, A. K., Campione-Barr, N., & Killoren, S. E. (2015). Technology-mediated communication with siblings during the transition to college: Associations with relationship positivity and self-disclosure. *Family Relations*, 64(4), 563–578. <https://doi.org/10.1111/fare.12133>
- McHale, S. M., Sun, X., Updegraff, K. A., & Whiteman, S. D. (2024). Patterns and correlates of changes in sibling intimacy and conflict from middle childhood through young adulthood. *Developmental Psychology*, 60(2), 1–20. <https://doi.org/10.1037/dev0001750>
- McHale, S. M., Updegraff, K. A., & Whiteman, S. D. (2013). Sibling relationships and influences in childhood and adolescence. *Journal of Marriage and Family*, 74(5), 913–930. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2012.01011.x>
- Özbay, Y., & Aydoğan, D. (2019). Losing childhood along with the father: Father loss, sibling relationships and family resilience. *Erzincan University Journal of Education Faculty*, 21(2), 126–143.
- Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). SAGE Publications.
- Rittenour, C. E., Myers, S. A., & Brann, M. (2007). Commitment and emotional closeness in the sibling

- relationship. *Southern Communication Journal*, 72(2), 169–183. <https://doi.org/10.1080/10417940701316682>
- Rohde, P. A., Atzwanger, K., Butovskaya, M., Lampert, A., Mysterud, I., Sanchez-Andres, A., & Sulloway, F. J. (2003). Perceived parental favoritism, closeness to kin, and the rebel of the family: The effects of birth order and sex. *Evolution and Human Behavior*, 24(4), 261–276. [https://doi.org/10.1016/S1090-5138\(03\)00033-3](https://doi.org/10.1016/S1090-5138(03)00033-3)
- Shortt, J. W., & Gottman, J. M. (1997). Closeness in young adult sibling relationships: Affective and physiological processes. *Social Development*, 6(2), 142–164. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.1997.tb00099.x>
- Spitze, G., & Trent, K. (2018). Changes in individual sibling relationships in response to life events. *Journal of Family Issues*, 39(2), 503–526. <https://doi.org/10.1177/0192513X16653431>
- Suitor, J. J., Sechrist, J., Pardo, S. T., Gilligan, M., Plikuhn, M., & Pillemer, K. (2009). The role of perceived maternal favoritism in sibling relations in midlife. *Journal of Marriage and Family*, 71(4), 1026–1038. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2009.00650.x>
- Şahin, Z. B. (2017). The role of adult sibling relationship quality on career decision self-efficacy among university students (Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Tammisalo, K., & Rotkirch, A. (2022). Effects of information and communication technology on the quality of family relationships: A systematic review. *Journal of Social and Personal Relationships*, 39(4), 1277–1287. <https://doi.org/10.1177/02654075221087942>
- Zhou, W., & Wozidlo, A. (2024). Emerging adult siblings' relational entitlement and conflict: The moderating effects of financial dependence on parents. *Personal Relationships*, 31(2), 496–515. <https://doi.org/10.1111/pere.12541>